

jcxv hxlurv xcuu xcv xc v jcxv
hxlurv xcuu xcv xc v jcxv hxlurv
xcuu xcv xc v jcxv hxlurv xcuu xcv
xc v jcxv hxlurv xcuu xcv xc v

HÄR PEKAR KURVAN UPPÅT

Sydgeorgien är ett tydligt exempel på hur naturen snabbt kan ta tillbaka vad människan förstört. Denna subantarktiska ö är nu en av världens djurtätaste platser.

TEXT OCH FOTO: ANDERS ANDERSSON

jcxv hxlcluv xcuuv xcv xc v jcxv
 hxlcluv xcuuv xcv xc v jcxv hxlcluv
 xcuuv xcv xc v jcxv hxlcluv xcuuv xcv
 xc v jcxv hxlcluv xcuuv xcv xc v

Inga djur här är rädda av sig, eftersom de har så få fiender.

jcxv hxlcluv xcuuv xcv xc v jcxv
 hxlcluv xcuuv xcv xc v jcxv hxlcluv
 xcuuv xcv xc v jcxv hxlcluv xcuuv xcv
 xc v jcxv hxlcluv xcuuv xcv xc v

VI MÖTS AV FRUSTANDE elefantsälshannar när vi stiger iland vid St Andrews Place på Sydgeorgien. Hannarna försvarar sina harem av honor. När en annan hanne närmar sig blir det våldsam fight mellan dessa bestar som kan väga upp till fyra ton. De hugger varandra så att blodet rinner. Oss tvåbenta varelser i gummistövlar och vattentät dress bryr de sig däremot inte om. Vi ser också mängder med kungspingviner som vaggar fram och inte heller bryr sig om oss. Kungspingviner är dryga metern höga och står tätt intill varandra i tusental. Så här i oktober och november tar kungspingvinerna inte hand om ägg utan om förra

säsongens ungar som nu är som stora bruna dunbollar, nästan lika stora som föräldrarna. Ofta är ena föräldern ensam med ungen, som ständigt tigger mat. Föräldern som ätit sig magstinn av småfisk spyr då upp lite när ungen sticker in sin näbb i föräldranäbben. Den andra föräldern är ute till havs och provianterar i flera dagar och kan då dyka ned till 300 meters djup i jakt på föda. Föräldrarna vaggar ofta fram tillsammans som ett troget gammalt par. Men Olof Olsson vid Stockholm Resilience Centre har i sin forskning visat att på Sydgeorgien byter 80 procent av dem partner varje år. Inga djur här är rädda av sig, eftersom de

har så få fiender. Det finns stora likheter med Galapagos. I havet jagas pingvinerna av enstaka leopardsälar. På land är fienden endast jättestormfåglarna som tar nyfödda ungar och ägg. **VI GÅR UPPFÖR BERGSSLUTTNINGEN** och får sällskap av några pingviner som ser ut som fjällvandrar i svarta stövlar. När vi kommer upp på toppen och tittar ut över en jättelik plåt full med kungspingviner förstår vi att detta verkligen är en av världens djurrikaste platser. Här finns 150 000 par kungspingviner, vilka tillsammans med ungarna blir över 400 000 individer på ett och samma ställe. Antalet elefant-

sälar beräknas vara 6000! Ett mycket påtagligt och tydligt exempel på hur naturen snabbt kan ta tillbaka det som människan förstört. För Sydgeorgien har varit platsen för stor-slakt på vilda djur. – Redan när Sydgeorgien upptäcktes på 1700-talet började jakten på pälsäl, eftersom skinn var eftertraktat. I början av 1900-talet fanns det troligen bara några tiotal pälsälar kvar. I dag beräknas antalet pälsälar på Sydgeorgien till fem miljoner! – I början av 1900-talet startade norrmannen Anton Larsen en valindustri vid Grytviken på Sydgeorgien. Han kom dit med 60 man och byggde upp väldiga valkokerier för ➔

”Målet att djurlivet ska vara samma som före valfångarnas tid verkar vara på väg att uppfyllas”

Sydgeorgien

Kanske lite fakta här djkh h-gvlsugdvlgzsdvuygzsdvlgzsgd vlzsygdvluysdvluyg szdlga fgvsdluvgsdvgd

jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxccluv xcuv xc v jexv hxccluv xcuv xc v

jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v

att producera valolja av blåval, sillval och knölval som fångades i Södra ishavet. Under 60 år beräknar man att 350 000 valar förvandlades till valolja runt om i Antarktis. På Sydgeorgien fanns sex valfångststationer. När den sista valfångststationen på Sydgeorgien lades ned 1966 var blåvalen nästan utrotad.

1986 INFÖRDES ETT internationellt stopp mot alla former av kommersiell valfångst. Nu är varken blåvalen eller andra valarter hotade i denna delen av världen. Antalet ökar år för år.

Valfångarna slaktade också elefantsälshannar för oljeproduktion. Kolonierna med ele-

fantsälar minskade drastiskt till följd av jakten. I dag beräknas antalet på Sydgeorgien till över 300 000, fler än någon annanstans i världen.

Vid Grytviken finns än i dag rostiga valkokerier och båtar kvar, som ett minne över människans rovdrift.

Men förstörelsen handlade inte bara om hänsynslös jakt. Fångstmännen förde också med sig främmande arter till denna isolerade ö, arter som snabbt blev fler och rubbade den ekologiska balansen. Vid flera tillfällen i början av 1900-talet tog norska valfångare med sig renar från Skandinavien för att ha som föda. Hundra år senare var dessa uppe i 3 000 och betade av den ursprungliga växtligheten

som är viktig för småfåglarna på ön. Antalet småfåglar minskade drastiskt som följd. För fyra år sedan fick svenska renskötare i uppgift att fänga och ta bort renarna. Idag finns inga renar kvar på Sydgeorgien men det kommer att ta tid innan vegetationen hämtat sig.

MED VALFÅNGARNA FARTYG kom också rättor som snabbt förökade sig, och miljoner rättor spred sig över hela ön. De tog så många fågelägg och fågelungar att vissa fågelpopulationer minskade med hela 95 procent. Världens sydligaste piplärka, den sydgeorgiska piplärkan, utrotades nästan helt av de äggätande rättorna.

För några år sedan satsades 100 miljoner kronor för att utrota rättorna under en fem-årsperiod. Pellets som dödar rättor men inte fåglar har spridits med helikopter över ön.

– Under de senaste två åren har jag sett en markant ökning av småfåglar. Både piplärka och gulnäbbad stjärtand är nu tillbaka, och antalet småfåglarna lär bli ännu fler kommande år, säger Olle Carlsson, som i över 25 år varit reseledare på Sydgeorgien.

Han glädjer sig åt att följa öns påtagliga återhämtning.

– Målet att djurlivet ska vara samma som före valfångarnas tid verkar vara på väg att uppfyllas, säger han. ♦

jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v jexv hxcluv xcuv xc v